

Program prevencie a riešenia šikanovania, násilia, závislostí , diskriminácie a sociálno -patologických javov žiakov v škole

v súlade s Metodickým usmernením č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

a Národným programom boja proti drogám na obdobie 2008-2014

Čl. 1

Úvodné ustanovenia

Tento pokyn sa vydáva za účelom prevencie a riešenia šikanovania, násilia, drogových závislostí a sociálno - patologických javov žiakov v škole.

Čl. 2

Pôsobnosť

Tento pokyn sa vzťahuje na činnosť

A / školy

B / školského klubu detí

Čl. 3

Charakteristika pojmov

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

Drogová prevencia sa definuje ako iniciatívy, aktivity a stratégie určené na to, aby sa predchádzalo zneužívaniu návykových látok, oddialil sa prvý kontakt s nimi, aby sa zamedzilo negatívnym dôsledkom spojeným so zneužívaním legálnych a nelegálnych drog.

Školská prevencia obsahuje všetky vyššie uvedené aspekty, obmedzuje sa ale na školské prostredie. Zahrňuje prevenciu zneužívania drog a pravidlá a predpisy týkajúce sa drog, pomoc pri vyhľadávaní a poskytovaní starostlivosti pre ohrozených žiakov v odborných poradenských zariadeniach a službách a akékoľvek ďalšie aktivity a stratégie týkajúce sa zneužívania drog v škole. Pod pojmom primárna prevencia rozumieme stratégie a aktivity určené na predchádzaniu prvému užitiu drogy, k vlastnému začiatku užívaniu drogy. Sekundárna prevencia zahrňuje programy, stratégie a aktivity zamerané na prevenciu vlastného zneužívania drog, včasnú identifikáciu a liečbu užívateľov drog s cieľom zabrániť vzniku závislosti na drogách (deti, ktoré už prvý kontakt, experimenty majú za „sebou“).

Čl. 4

Podstatné znaky šikanovania

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou,
- e) urážlivé nadávky, posmech,
- f) odcudzenie vecí atď.

Čl. 5

Prejavy šikanovania

1. Priama podoba:

- a) fyzické útoky,
- b) urážlivé prezývky,
- c) nadávky,
- d) posmech,
- e) tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôle obeť,
- f) odcudzenie vecí atď.

2. Nepriama podoba:

- a) zhoršenie vzťahov v triede,
- b) vtieravé správanie agresora,
- c) utiahnuté správanie obeť,
- d) stráž pri dverách,
- e) žiak čaká, kým odídu ostatní zo školy,
- f) obeť stojí cez prestávku pri kabinete,
- g) obeť sa bojí počas hodiny ísť na WC,
- h) zhoršenie správania obeť,
- i) zhoršenie prospechu obeť,
- j) zvýšená chorľavosť,
- k) zákonní zástupcovia vyslovia obavy zo šikanovania,

- l) obeť máva „náhodné“ zranenia,
- m) veci obete sú zrazu v neporiadku.

Čl. 6

Zodpovednosť školy

Ciele školy:

- snažiť sa vytvoriť prostredie obmedzujúce vznik šikanovania,
- vhodnými prostriedkami zabrániť jeho trvaniu
- vytvárať pozitívnu sociálnu klímu v triede, bezpečné prostredie v celej škole - budovať priateľské a bezpečné medziľudské vzťahy, zodpovednosť za správanie, uvedomovanie si dôsledkov správania,
- podporovať zdravie jednotlivcov i skupín, participovať na zdravom životnom štýle,
- vytvárať podmienky pre rozvoj postojov žiakov odmietajúcich drogy,
- v rámci primárnej prevencie informovať žiakov (primerane veku) o návykových látkach, ich účinkoch a rizikách,
- realizovať osobnostný a sociálny rozvoj, podporovať rozvoj sociálnych komunikatívnych zručností aj
- podnecovať vzájomnú neformálnu komunikáciu so žiakmi, medzi žiakmi a zamestnancami školy, budovanie vzájomnej dôvery,
- zapájať zákonných zástupcov i odbornú komunitu do diania v škole, pravidelne ich informovať o dianí v škole,
- vytvárať vhodné podmienky pre zmysluplné využívanie voľného času.

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade s právnymi normami -školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a pracovným poriadkom školy.

2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí a odborní zamestnanci školy,

- a) ktorí realizujú vyučovací proces a výchovný program v ŠKD,
- b) ktorí vykonávajú pedagogický dozor na chodbách a v školskej jedálni,
- c) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské podujatia),
- d) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas realizácie záujmového vzdelávania

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv .prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).

4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeti poskytnú okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obete, koordinátorovi prevencie a vedeniu školy.

Čl. 7

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:

- a) proti občianskemu spolunažívaniu,
- b) proti majetku.

2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.

3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:

- a) ohovárania,
- b) nebezpečného vyhrážania,
- c) ublíženia na zdraví,
- d) obmedzovania osobnej slobody,
- e) nátlaku,
- f) vydierania,
- g) lúpeže,
- h) hrubého nátlaku,
- i) krádeže,
- j) poškodzovania cudzej veci,
- k) neoprávneného užívania cudzej veci.

4. Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchatelstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.
6. Pedagogický zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu.
7. Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže pedagogický zamestnanec naplňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Čl. 8

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že sa v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický i nepedagogický zamestnanec povinný postupovať nasledovne:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), koordinátora prevencie a člena vedenia školy.
2. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a koordinátora prevencie (pri zachovaní dôvernosti). O danom vyšetrení spíšu zápis, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:
  - a) členovi vedenia školy
  - b) koordinátorovi prevencie.

V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnú opatrenia na riešenie.

3. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s koordinátora prevencie si pozvú na pohovor zákonných zástupcov týchto žiakov. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.
4. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov riaditeľka školy rozhodne o ďalšom postupe v súlade so školským poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon a zákonom č. 372/1990 Z. z. zákona o priestupkoch.
5. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.
6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, koordinátora prevencie, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Čl. 9

Metódy riešenia šikanovania

1. Pre vyšetovanie šikanovania je vhodné použiť stratégiu :

- a) zaistenie ochrany obetiam,
- b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou, s agresormi,
- c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov),
- d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
- e) kontaktovanie na CPPP aP alebo diagnostické centrum
- f) využitie anonymnej dotazníkovej metódy na analýzu a preventívne programy.

2. Pri výskyte skupinového násillia voči obeťi je vhodné použiť stratégiu :

- a) okamžitá pomoc obeťi,
- b) dohoda vedenia školy, koordinátora prevencie, triedneho učiteľa na postupe konkrétneho vyšetovania pri poznaní rodinných charakteristík,
- c) zahájenie vlastného vyšetovania so zaistením výpovedí – fotodokumentácia, diktafón, výpoveď pred svedkami,
- d) zabránenie moźnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez moźnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
- e) v prípade potreby nahlásenie prípadu polícii,
- f) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
- g) hľadanie odbornej pomoci (lekár, prokurátor).

Čl. 10

Opatrenia na riešenie situácie

1. Opatrenia pre obeť

- a) odporučiť rodičom obeťi vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť CPPP aP,
- b) zorganizovať skupinový intervenčný program v spolupráci so CPPP aP,,
- c) informovanie a odborné poradenstvo pre zákonných zástupcov obeťi.

2. Opatrenia pre agresorov

- a) odporučenie rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť CVPP aP,
- b) návrh na výchovné opatrenia,
- c), zníženie známky zo správania.

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch

a) odporúčanie zákonným zástupcom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,

b) oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov

c) oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin.

Čl. 11

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, prípadne výchovného poradcu a ďalších PZ s rodinou obete, ako aj s rodinou agresora. Nedá sa však predpokladať, že rodičia budú vždy hodnotiť situáciu objektívne, preto sa odporúča upozorniť ich na to, aby si všimli možné príznaky šikanovania a ponúknúť im pomoc. Pri pohovore so zákonnými zástupcami žiakov majú dbať PZ na taktný prístup a najmä na zachovanie dôvernosti informácií. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno - patologických javov, výchovný poradca, ale hlavne TU povinní upozorniť zákonných zástupcov žiakov:

a) aby si všimli možné príznaky šikanovania a

b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Čl. 12

Postup pri podozrení zo zneužívania návykových látok

Tabakové výrobky - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. spísanie záznamu s vyjadrením žiaka
3. oznámenie rodičom - komunikácia s nimi
4. výchovné opatrenie v súlade so školským poriadkom
5. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve

Alkohol - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. pri ohrození zdravia, života škola zabezpečí potrebnú pomoc a volá lekársku pomoc,
3. ak nehrozí akútne nebezpečenstvo, spísanie záznamu s vyjadrením žiaka,
4. vyzvanie zákonného zástupcu a ten si žiaka vyzdvihne,
5. komunikácia s rodičom

6. výchovné opatrenie v súlade so Školským poriadkom
7. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve
8. kontaktovať odbor sociálnych vecí príslušného úradu pri opakovaní sa situácie a v závažných prípadoch

Alkohol - nález v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. okamžite informovať vedenie školy
3. spísanie záznamu s vyjadrením žiaka, ak bol nájdený u neho - oznámenie rodičom, komunikácia s nimi
4. výchovné opatrenie v súlade so Školským poriadkom
5. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve

Omamné a psychotropné látky - konzumácia v škole

1. odobratie a zaistenie výrobku
2. pri ohrození zdravia, života škola zabezpečí potrebnú pomoc a volá lekársku pomoc
3. ak nehrozí akútne nebezpečenstvo, spísanie záznamu s vyjadrením žiaka
4. vyrozumenie zákonného zástupcu a ten si žiaka vyzdvihne
5. otvorená komunikácia so zákonným zástupcom
6. výchovné opatrenie v súlade so Školským poriadkom
7. oboznámenie ostatných pedagógov, žiakov v kolektíve
8. kontaktovať odbor sociálnych vecí príslušného úradu pri opakovaní sa situácie a v závažných prípadoch -

Omamné a psychotropné látky - distribúcia

1. pri podozrení na distribúciu musí škola vždy informovať PZ SR

Omamné a psychotropné látky - nález

1. odobratie a zaistenie látky
2. netestujeme chemické zloženie
3. spísanie záznamu
4. ak bola látka nájdená u žiaka, ten sa k tomu písomne vyjadří
5. za prítomnosti svedka je látka vložená do obálky, zapíše sa dátum, čas a miesto nálezu, obálka sa zapečatí (prelepiť s pečiatkou školy) a uschová sa
6. škola vyrozumie PZ SR, tá latku identifikuje a zaistí

Čl. 13

Navrhované opatrenia školy v rámci prevencie sociálno – patologických javov (SPJ)

- A / zvyšovanie odbornej úrovne pedagógov v oblasti prevencie SPJ,
- B / pravidelné oboznamovanie žiakov s vnútorným poriadkom školy
- C / dodržiavanie pravidiel - otvorená diskusia, kontrola zo strany pedagógov, ale aj žiakov
- D / pri porušovaní pravidiel - postihnutie vinníka
- E / zvyšovanie spolupráce medzi TU a triedou, TU a rodičmi
- F / využívanie veku primeraných rovesníckych programov
- G / podpora zdravotnej, osobnostnej a sociálnej výchovy
- H / systematická preventívna činnosť (tvorivé dielne, besedy, predstavenia...), podpora zdravého životného štýlu
- I / využívanie preventívnych programov: „Cesta k emocionálnej zrelosti“, „Nenič svoje múdre telo“, „Ako poznám sám seba“.

Vypracovala: Mgr. J. Kulichová

Schválila: Mgr. V. Kubicová

Koordinátorka prevencie

Riaditeľka školy